

De mythe van Mellifera

De mythe van Mellifera

Roos Boum

COLOFON

Auteur: Roos Boum

www.RoosBoum.nl

ISBN: 9789464485684

Niets uit dit boek mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Roos Boum.

© Roos Boum

Dit boek draag ik op aan iedereen die een
steentje bijdraagt aan een beter milieu.

De aarde biedt voldoende om ieders behoefte te bevredigen,
maar niet ieders hebzucht.

Mahatma Gandhi 1869-1948

Voorwoord

Voorwoord

Ga maar vast sparen voor een appel, en dan bedoel ik geen schilderij van Karel Appel.

Wie koopt er een appel die drie euro kost? Niet een heel speciale, maar de gewoonste appel die er is? Of een courgette voor vijf euro? En ik heb het niet over veertig jaar verder als de inflatie zo gestegen is dat deze prijzen normaal zijn, maar morgen of overmorgen! Wie zou er morgen zo'n dure appel kopen, wanneer er geen goedkope appels meer zijn?

Ik hoor de lezer denken: wat is dat nu voor belachelijke hypothetische vraag? Nou, zó theoretisch is die vraag niet.

Bestuivende insecten en dan vooral de honingbijen, verdwijnen in rap tempo. Vanaf 2006 zijn er mondiaal massaal bijen mysterieus verdwenen. Dode bijen werden niet gevonden. De kranten stonden er bol van. Wereldwijd verricht men nu onderzoeken, eenduidige antwoorden worden niet gevonden, een bestuivingcrisis ligt in het verschiet.

Waar zijn deze bijen gebleven? Wat is er aan de hand? In deze spannende speculatieve eco-roman staat misschien het antwoord. Ga mee naar die intrigerende bijenwereld. Een avontuur met tussen de regels door een serieus bericht.

Mensen en bijen hebben weinig gemeen lijkt het, maar toch meer dan we denken. In deze sage hebben de bijen geen stoelen, tafels of mobieltjes zoals wij, maar ze worden net als mensen weleens boos. Ze hebben net als mensen soms honger of ruzie. Ze kunnen communiceren en miscommuniceren. Ze hebben net als mensen stress en lijden weleens pijn. Kan een bij dan huilen? Schreeuwen? Fluisteren? Tellen?

Knuffelen? Uiteraard kan dit niet in werkelijkheid, in dit fantastische verhaal wel en de onderliggende boodschap is wel degelijk de waarheid. En bovendien, weet de mensheid alles al wel van deze bijzondere beestjes? Veel van wat we weten, vertel ik met deze mythe.

Rondom imkers en bijen hangt een mysterieus vakjargon met vaak klinkende woorden. Deze prachtige begrippen heb ik achterin het boek toegelicht in een verklarende woordenlijst.

Mijn inspiratie kreeg ik van mijn "eigen" bijen die in mijn tuin een oude bijenkast kraakten en als stad hebben verkozen. Uren zat ik er gebiologeerd naast en bestudeerde het doen en laten van de kolonie. Word eveneens gefascineerd door de bijen en ga mee naar het boeiende bijenuniversum en ontdek de parallellen tussen hun wereld en de onze.

Roos Boum, najaar 2011

Samen zijn we een.
Eert uw eigen koningin.
Volgt de verplichte regels.
Doet één ding tegelijk.
Respecteert uw eigen taak.
Eén druppel draagt bij.
Leeft niet om te eten.
Heiligt het sacrale offer.
Met veranderen begint verval.
Dood aan het abnormale.
Sterft buiten de stad.
Beziet het grotere geheel.

1 september 2010

Bij de uitgang van de stad drommen de tienduizenden vrouwen van de gemeenschap samen. Het is een deinende zwartbruine en gele massa. Ze krijsen en gillen fanatiek door elkaar: 'Uitbuiters! OpvreTERS! Profiteurs! Jullie zijn nergens goed voor. Zelfs de verdediging van de stad moeten we zelf doen! Dat noemt zich "man".'

De grote menigte vrouwen drijft schreeuwend tientallen mannen voor zich de stad uit. Angst staat op de gezichten van de mannen te lezen.

'Jullie zijn nietsnutten!'

Een van de oudere dames doet haar zegje: 'We zijn het meer dan zat voor jullie eten te moeten verzamelen. En nu zijn jullie te schijterig om een offer voor Hymenoptera te willen brengen. Jullie schenden zo'n beetje alle oneven regels van onze wetten. Vooral nummer zeven. "Leeft niet om te eten".'

'Zonder ons zouden jullie er niet zijn!' gilt een man terug. 'Wij zijn jullie vaders. Wij zorgen voor het voortbestaan van het volk.'

'O ja? Als jij voor het voortbestaan had gezorgd, dan stond je hier niet,' zegt een stokoude vrouw vinnig. 'De darrenmannen die onze koningin hebben behaagd, hebben een groot sacraal offer gebracht. Ze moesten het met de dood bekopen. Dit weet je net zo goed als ik. En aangezien jullie nog leven, zijn jullie dus overbodig.'

De dikke dar, met zijn enorme ogen, kijkt hulpeloos om zich heen. Is er dan niemand die hem redt?

Opgehitst door de bende krijsende wijven neemt een aantal zusters de taak op zich om zonder enige coulance de laatste tientallen mannen die weigeren te vertrekken, te offeren. Bezeten van gemeenschappelijke moordlust steken meerdere vrouwen hun wapen in het weke onderlichaam van een hulpeloze dar. Gif verspreidt zich in hem. Gillend van pijn slaat hij dubbel.

Enthousiast stampt de horde hysterisch gillende vrouwen als "één man" haar voeten in een opzwevend ritme. 'Dood, dood, dood aan de dar!'

Smekend strekt de in doodsnood verkerende man zijn armen nog eenmaal uit. Dan wacht hij met een van pijn vertrokken gezicht verkrampt en gillend, tot het gruwelijk brandende gif hem de genadige verlossing van de dood zal geven.

Alleen zijn dood is niet voldoende. Het afslachten gaat door. De vrouwen vermoorden zonder pardon de een na de andere man die weigert te vertrekken.

'Dood, dood, dood aan de dar!' scandeert men.

'Opzij! Laa'me d'r in! Ik moet er door.' Een dikke vrouw zeult twee manden met zich mee. De korf aan haar rechterzijde bonkt oneerbiedig tegen het lichaam van een vermoorde, nog niet verwijderde, man. De vrouw schenkt er geen aandacht aan. De poortwachters stappen gehaast opzij voor de dikkerd. Vliegende haast heeft ze. De stadswachten die iedereen vluchtig controleren, kennen haar wel. Ze is een opvallende verschijning. De laatste dagen is ze zo druk druk druk. Telkens moet ze met haar zware vracht de hoge vierkante stad binnen. Een zwaar bewaakte stad, met maar een enkele toegang. Een sinistere stad zonder ramen. Wat gebeurt daar dat het daglicht niet verdragen kan?

Als de geel-zwartgeüniformeerde wachters, gekleed in hun glanzende zwarte borstpantser, niet snel genoeg aan de kant gaan, ramt ze gewoon tussen hen door. Deze mollige dame van middelbare leeftijd heeft geen respect voor de nog jonge bewakers. Ook is ze niet bang voor de steekwapens die zij dragen. Een buitenstaander zou wel van de scherpe punt onder de indruk kunnen zijn. Een buitenstaander zou zich mogelijk rot schrikken van de angstaanjagende, starre, enorme ogen. En waarschijnlijk zou hij rechtsomkeert maken bij het zien van de zwaarbehaarde, donkere tronies die net zichtbaar zijn vanonder het dreigende, zwarte kopschild. De mandenvrouw niet. Zij is geen buitenstaander.

Ze is niet de enige vrouw die het zo druk heeft, duizenden anderen moeten ook dagelijks door de stadspoorten. Ze is wel de enige die haar manden zo propvol kan krijgen. Zij is echter ook de enige die erg ongeduldig is en wat onaardig tegen de wachters doet. De rest van de dames is veel vriendelijker. De bewakers kijken haar nog even na als ze waggelend in het donker van de stad verdwijnt.

Binnen laat ze haar ogen heel even wennen aan het schemerduister. Het ventilatiesysteem dat volop werkt op een snikhete dag als deze, veroorzaakt een prettige luchtstroom die haar tegemoet waait. Ze wacht ongeduldig in de rij. Vele vrouwen willen net als zij naar binnen en de inhoud van hun manden kwijt. Anderen staan te popelen om vloeistoffen over te hevelen, maar het is erg druk vandaag bij de poort. Verveeld kijkt de mandenvrouw naar het haar zo bekende turbulente straatbeeld. Allemaal meiden. Tienduizenden vrouwen en bijna geen mannen meer. Iedere vrouw draagt dezelfde uniforme bruinige geel-zwarte kleuren, net als zij. De smalle, slecht verlichte wegen, waar je maar nét met zijn tweeën naast elkaar kunt lopen, krioelen van de vele duizenden noeste werksters. Ieder op weg met en naar haar eigen taak. Dat er in de menigte niemand tegen elkaar botst, is een klein wonder. De bouwsels die de straten flankeren, zijn enorm hoog. Wel dertig keer haar eigen hoogte. De allerhoogste etages kan de mandenvrouw in het donker niet eens zien ondanks de extra drie glanzende ogen midden op haar hoofd. Iedereen is sowieso toch selectiefziend, maar dat maakt niet uit, men weet precies waar men wezen moet.

Het is een oude stad, op de straten ligt veel vuil. Afgebroken deuren, voedselresten, restanten van dode, ingekapselde vijanden. De vele flats zijn donkerbruin. Hoe bruiner, hoe sterker het bouw materiaal. Hier en daar zie je het wit van recente bouwsels of reparaties. Per straatkant zijn er ongeveer vijfentwintighonderd kamers. De duizenden cellen zijn zo perfect gelijk dat het wel gezichtsbedrog lijkt. Alsof er met spiegels een nooit eindigende illusie is gecreëerd. Deze stad heeft zo'n dertig straten in drie etages boven elkaar, grof geschat zijn er in totaal honderdvijftigduizend kamers. De kamers staan iets schuin naar boven zodat voedsel of kinderen er niet uit kunnen vallen.

Veel kinderkamers zijn echter afgesloten met bruine deurtjes. Daarachter voltrekken zich mysterieuze processen. Een groter aantal babykamers is nog open en in de zeshoekige wiegjes kun je de witte kindjes zien liggen die wachten op hun voeding. Sommige zijn al zo gegroeid, dat ze net zo groot als hun bedje zijn. Binnen een paar dagen zullen ze in de kleine ruimtes niet meer opgekruld kunnen liggen en uitgestrekt moeten gaan "staan". Op dat moment zal men ook hun deuren hermetisch afsluiten.

Andere ruimtes direct om alle kinderkamers heen, hebben geen deuren, maar wel vrolijk gekleurde inhoud: felgeel, donkerpaars, knaloranje, zachtgeel, en wit of zwart. Dat zijn de kamers waar net zulke stoffen liggen als de mandenvrouw vervoert. Weer andere kamers zijn eveneens proviandkamers, maar hebben witte tot geelachtige deuren. Waar de deuren nog niet zijn gesloten, ventileren leden van de gemeenschap de kamers om het vocht uit de goederen te verdrijven.

Dan eindelijk kan het vrouwtje langs de rij wachtenden en loopt ze gehaast door naar de kamer waar zij de inhoud van haar korven kan achterlaten. Jongere werksters zullen voor efficiënte opslag in de kamers zelf zorgen. Vóór haar promotie, toen zij zelf nog die taak had, was ze er erg goed in. Ze kon als de beste de producten stevig aanstampen, zodat geen ruimte verloren ging. Ach ja, dat waren nog eens rustige tijden. Tegenwoordig heeft ze het veel drukker.

Ze rent langs een vrouw die op het midden van de straat tussen alle voorbijgangers opgewonden met omstandige gebaren uitlegt waar zij haar overheerlijke lading gevonden heeft. Ze is duidelijk erg blij met haar vondst en haar hele lichaam beweegt enthousiast mee met de drukke bewegingen die ze maakt. Het lijkt wel een dans. Zeker tien anderen staan om haar heen en kijken goed naar de uitgebreide routebeschrijving. Een paar doen de stappen van de dans na, om te begrijpen hoe ze er moeten komen. Ze zullen de plek vinden en deze op hun beurt met een dans binnen het volk voortzeggen. Het zal als een lopend vuurtje door de stad gaan. De mandenvrouw voelt even een steek van jaloezie. Wat een aanstelster. Moet je haar nu zien, loopt te draaien met haar dikke kont. Nee, dat zou zij zelf netter aanpakken.

Op straat is het een drukte van jewelste. Het geluid van honderdduizenden voetstappen en het zachte gegons van alle stemmen zou oorverdovend kunnen zijn, maar het mandenvrouwtje hoort het niet. Ze is bijna doof. Wel voelt ze de trillingen. Van heel dichtbij kan ze wel horen en soms hoort ze heel hoge tonen. Ach, ze kan zich er niet druk om maken. Waarom zou je moeten horen als je beter kunt voelen, ruiken en proeven met je antennes dan menig ander?

Een ongewoon geluid komt dichterbij. Het geroezemoes verheft zich, iedereen is opeens in rep en roer en heeft het over hetzelfde. Al snel wordt duidelijk waarom. De mandendame kijkt om en stapt haastig opzij als er een vrouw langs wil met een heel grote vracht. Puffend en hijgend sleept ze het

lichaam van een zuster naar de uitgang van de stad. Echt veel respect heeft ze niet voor de dode. Het lijk knalt oncharmant tegen de muren, waardoor het hoofd droevig omlaag knakt. Beschaamd kijkt iedereen weg. Het is een schande om in de stad dood te gaan. Als je voelt dat je einde nadert, ga je naar buiten de stad om op een mooi plekje dat je zelf uitkiest, te sterven. Op die manier blijft de stad schoon. Het volk hoeft geen last van jou te hebben. Ziektes kunnen zich dan in ieder geval niet in de stad door jouw lijk verspreiden. Waarom deze onderdaan niet op tijd de stad heeft kunnen verlaten zal altijd wel een raadsel blijven, maar een enkele keer komt het voor. De rij wachtenden maakt ruimte voor de lijkbezorgster die nu door de stadspoort naar buiten verdwijnt. Zonder veel plichtplegingen kiepert ze het lichaam zo over de rand de afgrond in. De vrouw die de onaangename taak heeft verricht, gaat zich meteen wassen.

Ondertussen is de mandendraagster bij een geschikte voorraadkamer aangekomen en schuift de kostbare gele stof uit haar korven. Ze wil zich omdraaien om buiten de volgende lading te gaan halen, maar zoete geuren van overheerlijk voedsel komen haar tegemoet. Ze heeft honger en zou wel wat lusten, maar ja, druk druk druk. Buiten de deur neemt ze straks wel wat. Altijd keihard werken. Haar hele leven staat ze al ten dienste van het volk. Zij haalt de meeste ladingen binnen. Twijfelend blijft ze voor de uitgang van de stad staan. Iemand loopt tegen haar aan. Zou ze dan toch nu eventjes wat gaan eten? Ze neemt een besluit; keert om en loopt snel door de straten naar de proviandkamers.

En zo, met deze ongebruikelijke beslissing, begint voor haar een leven waarin geen dag meer normaal zal zijn.

Diezelfde middag op de eerste september

‘Hallo? Hé, hallo, kan iemand me horen?’ klinkt het gedempt. Nu haar manden leeg zijn, kan de mandenvrouw sneller lopen en hoe dichtter ze bij de voedselopslag komt, hoe dichtter de drommen lotgenoten zijn. Vaag hoort ze uit een van de cellen wel een stem, maar door honger gedreven haast ze zich voort. Ze wil het helemaal niet horen. Nu ze eenmaal besloten heeft snel wat te eten, heeft ze geen tijd voor onzin.

‘Oehoe, ik willerui-huit! Kan iemand even de deur opendoen? Ik hoor toch iemand lopen daarbuiten? Zijn jullie me vergeten? Hallo-o!’ Er klinkt geklop vanachter de celdeur.

‘Ik ga niet kijken, ik ga niet kijken, ik ga níét kijken,’ spreekt de werkster zichzelf hardop vermanend toe. ‘Druk druk druk.’ Mompelend en mopperend loopt ze verder, zich niet excuserend als ze tegen iemand aanbotst. Dan voelt ze nog net de trillingen als de spreker in de cel met een harde klap tegen de deur beukt. Niemand besteedt er aandacht aan, maar nu wordt het de mandenvrouw te gek. Ze draait zich om en roept boos: ‘Hé, doe jij eens even normaal!’

‘Zie je wel, er is tóch iemand. Ik wist het!’ klinkt een vrouwenstem uit de cel. ‘Wil je de deur even opendoen?’

Met een grote zucht loopt de werkster terug naar de cel. Door de deur roept ze: ‘Nee, natuurlijk wil ik die celdeur niet voor je opendoen. Je zit daar niet voor niets hoor.’

‘Ik heb niets misdaan. Ik werd achttien dagen geleden wakker en zes dagen lang hebben ze me vertroeteld en toen maakten ze de deur dicht! Ik zit hier al twaalf dagen opgesloten!’

‘Ja, en? Zo beginnen we allemaal.’

‘O,’ klinkt het ontuchtend uit de cel. De mandenvrouw wil al weer weglopen als de stem na een korte stilte verdergaat: ‘En wat hebben we dan allemaal misdaan?’

‘Weet ik veel, daar heb ik nog nooit over nagedacht, het is gewoon zo.’

‘En wie komt me bevrijden?’

‘Niemand.’

‘Niemand? Hoe kom ik hier dan uit?’

‘Je moet zelf de deur opendoen.’

‘Hoe dan?’

‘Openknippen natuurlijk,’ antwoordt de mandenvrouw ongeduldig.

‘O, is het zo eenvoudig? Had ik dat eerder geweten!’ zegt het vrouwtje in de cel. Meteen klinken er knarsende geluiden en langzaam knipt ze de ronde deur los. De restanten storten vele etages lager op de grond. In de deuropening verschijnt een verfomfaaid hoofdje. Even later stapt er een prachtige jonge vrouw in wording naar buiten. Net als iedereen is ze na het lange verblijf in de cel wat verkreukeld. Net als iedereen is ze klein van stuk, donzig behaard en gaat ze in het simpele nog grijzige geel-zwart van jongeren, maar op de een of andere manier is ze mooier. Alsof ze straalt. Een soort sereniteit die de mandenvrouw alleen nog maar gezien heeft bij ... Hoi,’ zegt de jongedame tegen de verbaasde mandenvrouw, ‘ik ben Mell, aangenaam.’ Ze steekt haar antenne uit om kennis te maken. Maar de andere vrouw beroert de antenne niet. Om zich een houding te geven, tast Mell de cel wat doelloos af met de antenne.

‘Mellaangewat?’ vraagt de drukke vrouw geïrriteerd.

‘Nee, gewoon Mell, van prinses Mellifera. Dat is mijn volledige naam. En hoe heet jij?’

‘Eh, dat weet ik niet. Ik heb geloof ik geen naam,’ zegt de mandenvrouw en ze staart de jongedame verbijsterd aan.

‘Geen naam? Heb je een nummer dan?’ vraagt Mell.

‘Nee, ook niet. Hoe kom jij nu aan een naam?’

‘Eh, ja, dát weet ik nou weer niet. Ik weet dat ik prinses Mellifera ben. Weet je wat? Ik noem jou Apisa.’

‘Apisa? Waarom moet ik een naam hebben?’

‘Dan kunnen we elkaar roepen en een naam is veel leuker dan niets. Zo, en nu heb ik honger, ik heb dringend behoefte aan eiwitten in stuifmeel. De laatste twaalf dagen heb ik al niet meer gegeten, ik lust wel wat,’ zegt Mell kordaat.

‘Maar dat kan niet hoor! Je bent vies, goor, smerig! Jak, je moet je eerst maar eens grondig gaan wassen,’ zegt Apisa kattig. Ze heeft een bloedhekel aan lui die er zo vies uitzien. Hygiëne, alles netjes schoon, dat is normaal en geruststellend.

‘Je hebt gelijk,’ zegt Mell zichzelf verbaasd bekijkend, ‘ik zie er niet uit! En dat voor een prinses.’ De daad bij het woord voegend, begint ze zich te wassen.

Nu dringt het tot Apisa door dat Mell zich al een aantal keren prinses heeft genoemd. ‘Prinses? Wat verbeeld jij je wel niet?’ vraagt Apisa onvriendelijk. ‘Je bent net zo groot als wij. Niets bijzonders hoor.’

Mell kijkt niet op of om van haar wasbeurt, dus Apisa vervolgt narrig: ‘We hebben alle twaalf prinsessen al gehad dit jaar. De oude koningin vertrok een tijdje geleden en nam in haar voorzwerf vijftienduizend volgelingen mee. Drie prinsessen hebben we uitgezwaaid toen ze stiekem samen met de vervangende, kersverse, toekomstige koningin vertrokken met nog eens negenduizend volksgenoten. Dit herhaalde zich nog een paar keer. En toen drie dagen later de laatste prinsessen van dit jaar geboren werden, werd de oudste en sterkste ervan onze nieuwe koningin en bleef bij ons. De andere prinsessenzussen werden door de nieuwe koningin afgestoken, dwars door de celwand heen. We kunnen maar één koningin gebruiken. Jij kunt daarom geen prinses zijn. Anders was je afgemaakt conform regel tien van de stadswetten. Bovendien kom je uit een heel gewone cel. Voor toekomstige koninginnen zijn speciale grote cellen beschikbaar,’ besluit Apisa haar stortvloed van kennis.

‘Gezellig stel zijn jullie,’ vindt Mell. ‘Prinsessen liquideren. Arme meiden. En stadsregels zei je?’

Apisa knikt en dreunt trots de twaalf wetten van de stad op:

Samen zijn we een.

Eert uw eigen koningin.

Volgt de verplichte regels.

Doet één ding tegelijk.

Respecteert uw eigen taak.

Eén druppel draagt bij.

Leeft niet om te eten.

Heiligt het sacrale offer.

Met veranderen begint verval.

Dood aan het abnormale.

Sterft buiten de stad.

Bezieet het grotere geheel.

‘Tjonge jonge. Strak regiem hier zeker? En offeren jullie?’ vraagt Mell verbaasd.

‘Aan Hymenoptera, de bijna duizendjarige godin der vliesvleugeligen. Als we haar goedgezend houden dan zal ze zorgen dat we lang kunnen vliegen.’

‘Tuurlijk. Blijf fijn verder dromen, Apisa. Lekker belangrijk. Als ze echt goed voor jullie zou zorgen, kon je wel langer vliegen dan die drie weken waarin je vleugels versleten raken.’

‘Je moet niet zo min over de godin doen. Ze is ook een profetes,’ verdedigt Apisa haar godin.

‘Profetes?’

‘Ken je de profetie niet?’

‘Nee.’

‘De profetie voorspelt dat de verschrikkelijke Destructor verslagen wordt en er een uitverkoren bijenvolk met Hymenoptera naar de eeuwige bloemenvelden zal vertrekken,’ vertelt Apisa gepassioneerd.

‘Hm, en wanneer mag dat dan wel wezen?’

‘In het jaar wanneer de godin Hymenoptera duizend jaar oud wordt,’ weet Apisa.

‘Zo, en wanneer is die godin dan jarig?’

Apisa kijkt Mell verwonderd aan. ‘Eh, ze is nu negenhonderdnegenennegentig jaar.’

‘Ah, volgend jaar. En jij gelooft in die sprookjes?’

De mandenvrouw knikt aarzelend, in de war gebracht door de pinnige opmerking.

‘Dus conform jullie regels offeren jullie. Nou, regels daar heb ik lak aan. Het kan dan wel zo zijn dat ik niet in een koninginnencel zat, maar ik ben wel van heel hoge komaf. Ik heb een naam en ik weet heel veel. Zullen we dan zo meteen maar samen gaan lunchen? Of durf je niet met een prinses te gaan eten?’ Verbouwereerd dat Mell totaal niet onder de indruk is van haar kennis over de stadswetten, sputtert de anders zo kortaangebonden Apisa mompelend tegen: ‘Eh, ik heb geen tijd. Druk druk druk. Het is mooi weer vandaag.’

Mell onderbreekt de wasbeurt even en zet een zware politieagentstem op: ‘En als u het zo druk heeft, waar gingen wij dan zo haastig naar toe, mevrouw? Ik ruik dat er alleen maar voedselruimtes zijn, die kant waar u heen ging. De uitgang moet de andere kant op zijn. U leeft toch niet om te eten, mevrouw? U hoort te eten om te leven, regel zeven van uw stadsregels.’

Apisa voelt zich betrappt en schiet meteen geagiteerd in de verdediging: ‘Ik werk hard, harder dan de meesten en ik had een klein beetje honger, ik ging alleen maar even een hapje tussendoor nemen. Ik ging heus niet uitgebreid zitten eten, mocht je dat denken.’

‘Ik denk helemaal niets,’ sust Mell nu weer met haar gewone stem en gaat verder met zich wassen, ‘maar als ik zo naar jou kijk, zie je er knap moe uit. Je kunt het best wat rustiger aan doen. Straks krijg je nog een burn-out.’

‘Burn-out?’

‘Blijf je nou alles herhalen wat ik tegen je zeg? Je bent een beetje wereldvreemd geloof ik. Ik weet dat de honingbij symbool is van nuttige bedrijvigheid, maar jij gaat wel heel ver. Ik bedoel dat je overwerkt raakt. Stress en zo. Slecht voor je gezondheid, leg je het loodje.’

‘Hoe dan ook,’ vindt Apisa, ‘nadat je jezelf gewassen hebt, moet je eerst je cel schoonmaken. Dat kost je zeker een minuut of veertig. Dan andere cellen gaan schoonmaken en je moet de temperatuur bij de kinderkamers gaan regelen. Je hebt nog geen tijd voor uitgebreid eten.’

Verstoord kijkt Mell op van haar wasbeurt: ‘Ho, ho, ho, wat zeg je nu voor idiote dingen? Cellen schoonmaken? De kinderen verwarmen? Pf, belachelijk. Hebben we daar geen personeel voor?’

‘Jij bent het personeel,’ ontnemt Apisa haar een illusie.

Mell pakt de draad van het wassen weer op en zonder Apisa aan te kijken zegt ze: ‘Ik personeel? Nee hoor. Echt niet. Ben niet van plan me moe te maken.’

Apisa bekijkt haar wantrouwend. Nog nooit heeft ze iemand zo raar horen praten. Prinses, burn-outs, namen. Wie is deze vreemde jongedame? Apisa wordt er zenuwachtig van. Zeventien dagen geleden was er ook al zo’n toestand met de koninginnencellen. Ze hadden gevochten met indringers ... Een afgrijselijke gedachte schiet haar opeens te binnen. Is deze vrouw soms een indringer? Moet Apisa alarm slaan? Of moet ze meteen een einde maken aan deze “prinses”? Prinsessen zonder werk of onaangepaste individuen behoren te worden vernietigd. Artikel tien van de stadswetten: “Dood aan de abnormalen”. Ineens staat haar taak haar helder voor de ogen. Deze jonge vrouw is niet normaal. Alles wat abnormaal is, kan het volk in gevaar brengen; artikel negen van de stadswetten: “Met veranderen begint verval”. Bedreigingen moeten uit de weg worden geruimd. De regels móeten gevolgd worden, dat staat in artikel drie van de wet. Apisa dreunt bij zichzelf de stadsregels nog weer op. De mantra van de woorden stelt haar gerust. Ze heeft hier een taak te respecteren, artikel vijf van de stadsregels. Onopvallend brengt ze haar imposante giftige steekwapen, dat ze altijd achter haar rug bij zich draagt, naar voren. Maar niet onopgemerkt genoeg. Mell ziet de beweging vanuit haar ooghoek en uiterst koel richt ze zich op.

‘Niet slim. Zou ik niet doen als ik jou was. Ga ik dood van, weet je.’

Onwillekeurig knikt Apisa. ‘Ja, dat weet ik.’

‘Weet je dan ook, dat als je anderen buiten ons volk steekt, jij zelf dood kunt gaan?’ vraagt Mell onheilspellend.

Als Apisa aarzelend haar hoofd ontkennend schudt, gaat Mell verder: ‘Als jij een tweebenige, de mensen, of een vierpotige, of een gevederde, met je wapen steekt zal dit, door de haken eraan, in hen blijven hangen. Je gif dringt dan diep in hen door. Helaas is jouw giftige dolk dan onverbreekelijk met hen ... en met jouw lichaam verbonden.’

Haar toehoorder knikt afwachtend, tot zover klinkt het allemaal heel aannemelijk.

Op sadistische toon met toenemend volume vervolgt Mell haar uitleg. ‘Zodra je jouw wapen uit hen weg wilt trekken, gaat dat niet door die weerhaken en scheurt je wapen met een onbeschrijflijke pijn los uit

je lichaam. Je lijf wordt opengereten, je ingewanden spetteren eruit op straat. Je lichaamsvloeistoffen zullen wegvloeien, en je zult een afschuwelijke doodstrijd ervaren.'

De vertrouwde veilige bodem lijkt ineens onder Apisa weggeslagen. Haar handen voor haar mond geslagen, zakt ze geschokt en doodsbлек op de grond. Wat afschuwelijk. Het heiligste onheilighd. Waarom heeft niemand haar dit ooit verteld? Hoe kan deze pasgeborene dit wél allemaal weten? Is zij dan inderdaad een prinses?

Apisa vermant zich. Langzaam staat ze op. Toch moet het. Hoe meer Mell zegt, hoe meer blijkt dat ze niet normaal is. Mensen. Waar hééft ze het over? En de doodsteek is heilig en het slachtoffer een offer aan Hymenoptera, de godin die ze vereren. Apisa prevelt de stadswetten voor zich uit. Artikel acht; "Heiligt het sacrale offer." Je praat daar niet over. Het allerhoogste offer brengen de mannen. Zij sterven als ze bij de koningin voor nageslacht hebben gezorgd. Hoe dit gebeurt, weet Apisa niet. Er wordt, ook al, niet over gepraat. En áls er al over gepraat moet worden, dan met eerbied. Niet zoals deze Mellifera erover praat. Die "Mellifera". Afwijkende Mell. Abnormale Mell. Ketterende Mell. Dreigend brengt Apisa het wapen verder naar haar tegenstandster. Steeds een stukje naderbij, om ineens toe te kunnen slaan als ze dichtbij genoeg kan komen.

Mell zucht verveeld: 'Pisa-vrouwetje van me. Denk nu eens even rustig na. Ben ik het waard om zoveel drukte voor te maken? Is het niet eenvoudiger om anderen te roepen en mij door hen dood te laten steken? Dan doe jij toch je taak, namelijk alarm slaan. Kun je daarna heerlijk gaan eten en kun jij je nog een paar weken helemaal de blubber werken voor dit fijne volk van jou, eer je prettig van uitputting sterft. Overigens werk je niet eens voor het volk, maar voor iemand anders. Een hogere macht. Sterker nog, alles wat je doet is voor niets, voor noppes, maar dat leg ik je nog wel eens uit.'

Apisa's wapen stukt in zijn beweging. Het laatste stuk van Mells argumenten heeft ze niet eens gehoord. Zoveel woorden kan ze niet tegelijk in zich opnemen. Haar aandacht is blijven steken bij het alarm slaan. Daar heeft Mell wel een punt, alarmeren is ook al voldoende. Dan kan Apisa zelf verder met werken en eten. Geschokt over haar eigen aarzelen, blijft Apisa in dubio staan.

'Zie je nou wel, je kunt echt zelf nadenken,' zegt Mellifera cynisch, Apisa's vertwijfeling opmerkend. 'Je hoeft niet steeds alles precies volgens de wetten te doen. Je hebt toch altijd wel geweten dat je een beetje anders was dan de anderen? Kwam je daarstraks niet met mij praten tegen de regels in? Wij samen zijn anders, Apisa. Geloof me. Ik weet zulk soort dingen.' En met een vermoeide zucht gaat ze verder met haar wasbeurt.

Met grote ogen staart Apisa Mell aan. Heeft Mell gelijk? Is zij, Apisa, anders dan haar zusters? Anders dan de vele tienduizenden leden van het volk waar zij bij hoort? Anders dan de triljoenen bewoners van al hun volkeren ter wereld? Ze kan zich geen voorstelling maken van deze aantallen of van anders zijn. 'Ga dan alarm slaan, toe dan! Ren dan, Apisa, als je hetzelfde wilt zijn. Ren dan, als je niet wilt afwijken!'

De twijfel is gezaaid. Apisa laat haar wapen zakken. Ze weet het. Iedereen vindt Apisa altijd gek omdat ze zoveel harder werkt dan de rest van de toch al keihard werkende onderdanen.

'Zie je nu wel? Er hoeft niemand dood, ik niet, een ander niet, niemand niet. Zo. Ik ben gewassen en schoon. Zullen we gaan?' Mell wacht het antwoord van Apisa niet af en loopt in de richting van de heerlijke geuren die uit de voedselkamers komen drijven.

'Lekker. Goeie kwaliteit, mooie kleur. Waar haal je dit?' vraagt Mell.

'Het meeste halen we op anderhalve kilometer hier vandaan.'

'Zo, dat is een heel eind weg. Word je zeker wel moe van?'

Snoepend van het voedsel, likkend met haar tong en knabbelend met de kaken, knikt Apisa. 'Als we verder gaan, hebben we meer nectar nodig om zelf te kunnen vliegen, dan we kunnen binnenbrengen. Dat is dan zonde. Je bent dan voor niets aan het foerageren.'

'Wat is daar mis mee? Jij moet toch ook eten?'

'Ja, maar het is niet de bedoeling dat we van de voorraad nectar die we ophalen meteen te veel zelf verbruiken. En ik ben er trots op dat ik gemiddeld per minuut zo'n tien bloemen kan bezoeken. Ik blijf ook langer van de stad weg dan de meeste collega's en zodoende kan ik als ik doorwerk, tweehonderd bloemen per keer bezoeken.'

‘En hoeveel keer verlaat je de stad per dag?’

‘O, bij deze afstand een keer of twintig,’ antwoordt Apisa bescheiden, maar trots.

‘Dat zijn dan vierduizend bloemen per dag! Ik word er al moe van als ik eraan denk.’

‘Met zijn allen, ons volk heeft nu ongeveer twintigduizend onderdanen die voedsel kunnen zoeken, bezoeken we zo’n tachtig miljoen keer de bloemen per dag.’

Mell fluit bewonderend: ‘Tachtig miljoen bloemen, ik kan me niet eens voorstellen hoeveel dat er zijn. Moet wel een flink tuiltje zijn. Past niet in één vaas,’ zegt Mell droog.

‘Tuiltje?’ vraagt Apisa verwonderd.

‘Laat maar,’ zucht Mell quasivermoeid. ‘Zo. Ik zit wel lekker vol. Wat zullen we nu eens gaan doen?’

‘Druk druk druk. Ik moet nu weer verder met foerageren. Kan nog nét voor de avond valt even op en neer. Haal ik toch nog mijn eenentwintig keer vandaag. Jij moet nu eerst twee dagen cellen gaan schoonmaken. Daarna ...’

‘Pisa, kijk me nou eens diep in de ogen. Maak je niet zo druk. Adem in, adem uit. Adem in, adem uit. Hoe drukker jij je maakt, hoe sneller je doodgaat. Ik maakte geen geintje hoor, van dat overwerkt raken.’ Mell likt tevreden de laatste honing van haar mond. ‘Als je zo keihard werkt als jij, heb je maar energie voor hooguit zes weken. Dan ben je op. He-lemmaal op. Dan ga je dood, Apisa. Hoe oud ben je nu?’

‘Vier weken.’

‘Kind,’ gilt Mell overdreven als een actrice, ‘je ziet eruit alsof je al hoogbejaard bent! Snap je het dan niet? Hoe oud worden de wintercollega’s die over een paar weken geboren worden?’

‘Eh, ik dacht een halfjaar. Soms iets ouder.’

‘Precies. En weet je ook waarom zij wél zo oud worden?’ Ontkennend schudt Apisa haar hoofd.

‘Ze werken bijna niet, Pisa. De grootste tijd van de winter voeren ze geen bal uit. En voilà; ze worden meteen superoud. En hoe oud wordt de koningin?’

‘Drie jaar ongeveer. En men spreekt zelfs van een koningin die zes jaar oud is,’ lepelt Apisa braaf de haar voorgekauwde les op.

‘En hoe komt dat? De koningin hoeft helemáál niets uit te voeren. Die wordt op al haar wenken bediend, krijgt eten, wordt gewassen. Voor poepen hoeft ze niet eens naar buiten! Die zit letterlijk alleen maar op haar luie reet. Zodoende wordt ze heel oud, Apisa. Mega-oud. En wil jij langer leven, moet je niet zo hard werken. En ik wil heel lang leven, dus ik ga niet hard werken, wat zeg ik; ik ga helemaal níét werken. Bovendien ben ik van plan sowieso een wintercollega te worden. En misschien wel koningin.’

‘Wintercollega zou misschien wel kunnen, al is het wel wat vroeg, maar koningin is uitgesloten,’ spreekt Apisa haar heel beslist tegen.

‘Wacht jij maar eens af, we zullen nog wel eens zien,’ zegt Mell geheimzinnig.

‘Hymenoptera is de alleroudste. Zij is negenhonderdnegenenne-’

Met een luide zucht onderbreekt Mell hetgeen ze al gehoord heeft. ‘Geloof jij dat nou echt? Heeft iemand haar ooit gezien?’

Apisa schudt haar hoofd, maar stribbelt tegen: ‘Ze bestaat echt hoor! Hoe kan het anders dat iedereen het weet?’

‘Kom op zeg, dat is echt een sprookje. Niemand wordt zo oud. Ik wil graag ouder worden, maar zo oud is ridicuul. Zelfs mensen of andere dieren worden niet zo oud. Maar ouder dan zes weken zou welkom zijn. Dus wat ga jij nu doen, Apisa?’

‘Eh, niet meer uitvliegen vandaag?’

‘Heel goed, vandaag niet meer en nooit meer.’

‘Nooit meer vliegen? Ik houd zo van vliegen! En ik wil ooit verre verten ontdekken. De mooiste bloemen vinden. En ik wil zo graag nog eens dansen. Ik wil ook van geluk dansen om anderen uit te mogen leggen waar de beste bloemen staan.’

‘Nou ja, je kunt voor de gezelligheid nog wel eens een tochtje gaan maken, maar niet meer foerageren. En die dans kun je nu ook al maken hoor. Dat doen we nog wel. De rest is veel te zwaar werk. Jij blijft lekker bij mij en ooit, als ik koningin ben, word jij mijn eerste bediende.’

‘Maar, maar ...’ sputtert Apisa tegen, ‘dan wijk ik af. Andere leden van de gemeenschap zullen me doden als ik geen eten meebreng.’

‘Heeft er ooit wel eens iemand gecontroleerd hoeveel voedsel je meebracht, hoeveel keer je hebt gevlogen, hoeveel cellen je gepoetst hebt, et cetera, et cetera.’

Langzaam schudt Apisa nee. Nee, nu ze erover nadenkt heeft nog nooit iemand haar werk gecontroleerd. Wel eens dat ze een cel niet zo heel erg schoon had gemaakt, daarin was ze toch ook al anders dan anderen, maar dan had een volgende collega het overgedaan. Niemand die er ooit wat van zei.

‘Ben je ooit wel eens gestraft voor minder nectar meebrengen van de bloemenvelden, of heb je wel eens gezien dat anderen daarvoor gestraft of gedood werden?’

Weer moet Apisa haar hoofd ontkennend schudden. ‘Alleen indringers of soms zieke bijenbaby’s doden we.’

‘Dat bedoel ik. En weet je ook waarom we zo vredelievend zijn, Apisa? Doorgaans sterven we zelf als we iemand met ons steekwapen vermoorden.’

Apisa slikt moeizaam bij de herinnering aan wat Mell haar daarstraks heeft uitgelegd over het gruwelijke sterven.

Mell merkt het niet op en vervolgt: ‘En sterven, dat wil toch niemand? Dus zijn we spaarzaam met straffen en doden. In principe kan ons volk geen leden nodeloos verliezen. Met dat in ons achterhoofd gaan wij ons samen low profile houden.’

‘Loo-proo-feil?’

Mell kreunt geïrriteerd. ‘We gaan zorgen dat we niet opvallen, we gaan niet werken en zo gaan we heel oud worden.’

Dan ineens ... Tegelijkertijd ruiken de beide dames het; de alarmgeur! Apisa en Mell kijken elkaar geschrokken aan en rennen meteen naar daar waar het tumult vandaan komt. Meer dan ze het horen, verstaan Mell en Apisa het: ‘Dood, dood, dood aan de dar!’

Dan kunnen ze een glimp opvangen van wat er gaande is. Het kille moorden van die ochtend gaat na de middag gewoon door. De vrouwen verdrijven een laatste groep mannen die zich verborgen had weten te houden, de stad uit. Men duwt een halfdode man, gestoken door een vrouw die nu ook zwaar gewond is, naar buiten. Het wapen van de vrouw is met een groot deel van haar eigen lichaam in de man achtergebleven. In een weerzinwekkende napompende stuip, spuit haar uitgerukte lichaamsdeel gif in de man. De alarmgeur van de stervende vrouw hangt zwaar om haar heen.

Apisa vraagt geschrokken aan Mell: ‘Hoe kon dit nou gebeuren? We sterven niet door de doodsteek als we volksgenoten steken. Alleen in van die wezens waarin ons wapen blijft hangen!’

‘Foutje bedankt?’ antwoordt een bange Mell flauw, haar afgrijzen verbergend. ‘Misschien bleef haar angel haken? Dat gebeurt wel eens. Meestal gaan wij niet dood als wij onze medebijen steken. Afgrijpselijk ...’ fluistert ze er ontdaan achteraan.

De mannen kruipen doodsbang bij elkaar, hun hoofden deemoedig gebogen. De vrouwen hebben een voorbeeld gesteld en geen van de mannen wil hetzelfde lot ondergaan als de collega.

‘Dood, dood, dood aan de dar!’

Een van de mannen kijkt de vrouwen recht aan. Zijn blik kruist die van Apisa, die onbewogen terugkijkt. Ineens schreeuwt ook zij: ‘Nutteloze spermafabriek, viezerik!’

Mell stoot haar kwaad aan.

Verstoord kijkt Apisa op. ‘Wat?’

‘Als ik ooit koningin ben, gebeurt dit niet meer. Belachelijk voorhistorisch gedrag.’

‘Het is altijd zo geweest, waarom zou het nu anders gaan?’ vraagt Apisa.

‘Nee, Apisa. Als ik de leiding heb, dan niets meer van dit alles. Niets meer, hoor je me, Apisa? Barbaarse toestanden. Onze broers doden.’ Mell is ontdaan.

‘Dood, dood, dood aan de dar!’

‘Lapzwansen! Slampampers!’

Om de argumenten van de vrouwen te ontcrachten, spreekt een oude gedistingeerde man: ‘We zijn geen lapzwansen. We helpen toch ook met het verwarmen van de stad!’ Hij kijkt Mell recht aan.

Een warme gloed trekt door haar heen. Wat een indringende blik, wat een mooie ogen heeft hij!

Met zijn rug tegen een muur blijft hij in het nauw gedreven, staan. Bang kijkt hij naar alle steekwapens die op hem zijn gericht. 'Wat doen we nou verkeerd?' vraagt hij nog rustig. 'Jullie geven ons de indruk welkom te zijn, doordat jullie ons zo vertroetelen en eten geven. En nu worden we de hongerdood ingedreven?'

'Je zou trots moeten zijn dit offer te mogen brengen aan onze stad en Hymenoptera. Regel acht van de wet ...' roept een vrouw naast Mell.

Geïrriteerd onderbreekt de man de vrouw: 'Binnenkort breekt de winter aan, dan doen jullie toch zelf ook niets meer dan opeten en verwarmen. Dat is hetzelfde dat wij doen.'

Twee vrouwen pakken hem vastberaden onder de armen en slepen hem mee naar buiten.

De oude man schreeuwt nu: 'Jullie zusters zijn zelf geen haar beter dan wij! Stelletje hypocrieten! Wij hebben geneens steekwapens, we kunnen ons niet verdedigen tegen jullie. We zijn het meest vredelievend van de hele stad! Wij zijn de prinsen van het volk! Heb clementie. Genade! Genade ... mevrouw, mevrouw,' gilt hij nu met overslaande stem naar Mell, 'u ziet er voor rede vatbaar uit, zeg het ze! Zeg het ze ...'

Voordat hij nog wat kan roepen, werken de vrouwen hem onder luid gejoel van de menigte de stad uit. Mell en Apisa staan vlak bij de stadspoorten en zien hoe hij vecht voor zijn leven en tegenstribbelt. Drie vrouwen trekken en sleuren aan hem en zonder pardon duwen ze ook hem over de rand van het ravijn. Verschrikt slaat Mell haar hand voor haar mond, een golf van misselijkmakende angst overspoelt haar. Porrend en duwend werkt ze zich tussen de andere "dames" door naar de rand van het ravijn. Eigenlijk wil ze niet weten wat ze daar zal zien, maar toch kijkt ze. Ze ziet hem door de lucht buitelen. Heel even blijft hij een tel hangen alsof hij de zwaartekracht wil tarten, om ten slotte tegelijk met de andere darren toch te vallen.

Vlak voor ze te pletter zullen vallen, slaan ze hun vleugels uit en vliegen ze vanuit het ravijn omhoog. Tientallen vrouwen zien het ook en gaan er een stukje achteraan om ze verder te verjagen van de stad, om er zo voor te zorgen dat ze zullen verkommeren en sterven van kou en honger. Met tranen in haar ogen kijkt Mell de steeds kleiner wordende, oude man na. Zijn laatste woorden galmen nog na in haar oren: "Zeg het ze, zeg het ze, zeg het ze."

Vastbesloten ooit gerechtigheid te bewerkstelligen, draait Mellifera zich om. In de massa zoekt ze Apisa voor troost. Ze wurmt zich terug naar de stadsingang alwaar een volgende afgrijselijke lynchpartij aan de gang is, van mannen die niet willen vertrekken.

Lijkbleek werkt Mell zich door de drom vrouwen terug richting de ingang van de stad. Overal lijven om haar heen die de tegengestelde kant opgaan. Door tranen verblind, botst ze tegen iemand op. Een volgende vrouw die in koelen bloede een man gaat executeren. 'Dood, dood, dood aan de dar!' schreeuwt ook deze vrouw.

Met een schok van herkenning huilt Mell: 'Apisa? Apisa, NEE!'

Als in trance loopt de vrouw door.

'APISA!' gilt Mell, ze pakt de vrouw hardhandig beet: 'Niet doen, Pisa-vrouwetje, niet doen,' smeekt ze.

Apisa ontwaakt uit haar extase en staart blind naar Mell. Monotoon als een robot zegt ze: 'Het sacrale offer. Het grootste goed dat een dar Hymenoptera en ons volk mag brengen.'

Het scanderen gaat door: 'Dood, dood, dood aan de dar!'

'Apisa, niet doen. Het is niet nodig hen te doden. En stel dat het verkeerd gaat. Je wilt toch niet haar lot ondergaan?' Mell wijst naar de vrouw die de eerste steek heeft toegebracht. Kronkelend van pijn, ligt de vrouw zwaargewond te creperen. Haar onderlichaam door haar eigen toedoen ruw opengereten. Dan sleuren werksters haar weg van het strijdtoneel. Haar ingewanden slepen als een mismaakte bruidssluijer achter haar aan. Zonder respect sjort men haar naar het einde van de kade die voor de stad ligt. Voor deze "heldin" geen genadesteek van snelwerkend gif. Verkramppt in haar lange, eenzame doodstrijd ligt ze daar alleen en trots, zonder een kík te geven.

'Dood, dood, dood aan de dar!' klinkt het overal om hen heen.

Mell schudt Apisa door elkaar. 'Idioot, kijk nu eens goed. Kijk naar die medeburgers die liggen te sterven. Kijk vooral naar die vrouw. Is er iemand die haar eert?'

Terwijl Mell het zegt, stort men de nog levende maar stervende vrouw in het ravijn. Er wordt niets geëerd. Men is vooral geërgerd, omdat de heldin de stadskade vervuilde. Apisa kijkt verschrikt naar het schouwspel.

‘Nou, Apisa?’ vraagt Mell. ‘Is dat de dank voor de “heldin”? Is er iemand die haar zal onthouden? Ze heeft geeneens een naam! Hoe kan ze geëerd worden? Hoe zou jij geprezen kunnen worden, niemand kent je, Apisa. Niemand kent je. Je bent niemand voor hen.’

‘Niemand?’ vraagt Apisa dom.

Door haar tranen lacht Mell. ‘Ja dommie, alleen ik ken je. Ik gaf jou je naam. Kom, laten we weggaan van deze hel en gaan nadenken over de toekomst. Over je dans, dat was toch je droom?’ Met zachte drang voert Mell Apisa weg van het slagveld voor de stadspoort. ‘Ga maar vast naar binnen, ik vind je straks wel.’

Kennelijk zijn de laatste slachtingen gedaan, het schreeuwen en krijsen achter hen neemt wat af.

‘Wat ga jij dan doen?’ vraagt Apisa nu ook met een betraand gezichtje, terwijl ze omkijkt naar haar vriendin.

‘Ik moet nog iets afhandelen. Ik kom later terug.’ Met een ruk draait Mell zich om en duikt nu ook de afgrond in.

‘Mell!’ gilt Apisa verschrikt. Duwend baant ook zij zich een weg naar de rand van het ravijn. In de schijnbaar oneindige diepte ziet ze een geel-zwartgestreept figuurtje vallen. ‘O, Mell,’ fluistert ze verdrietig. ‘Je hebt nog nooit gevlogen ...’

Laat die middag van de eerste september

Mell valt en valt langs de steile rotswand naar beneden en is te geschrokken om zich te realiseren wat ze gedaan heeft. Dan slaat ze haar vier tere vleugels opzij. Onmiddellijk vermindert de vaart van haar val. Vliegen, Mell, vliegen, zegt ze in zichzelf. Ze hoeft het niet te leren, alleen te doen. Instinctief weet ze wat ze moet doen en met zo'n honderd vleugelslagen per seconde vliegt ze, ruim voordat ze de grond raakt, weg. Al snel gaat ze dertig kilometer per uur en vliegt in de richting waarin ze het groepje mannen voor het laatst zag.

Ver hoeft ze niet te gaan. Ze ruikt de specifieke geur van hun eigen stad. De lucht die hun eigen koningin verspreidt. Iedere stad en iedere koningin heeft voor haar onderdanen een eigen herkenbare geur. Mell weet dat men dit kan verspreiden met de Nasanovklier. Voor de stadspoort zitten altijd wel een paar leden van het volk met hun onderlichaam omhoog te stertselen. Met hun vleugels slaan ze op de gele klier in hun achterlichaam waardoor de geur vrijkomt en waaiierend verspreiden ze dit stadsaroma zodat iedereen zijn eigen volksgenoten kan herkennen.

Ver beneden zich ziet ze drie van de mannen in het gras zitten. Ze zet de afdaling in en komt, nog wat stutelig vanwege haar eerste landing, vlak bij de heren terecht. Deze springen meteen op en doen alsof ze, net als de vrouwen, steekwapens hebben.

'Laat maar, mannen. Ik weet toch dat jullie niet bewapend zijn.'

De mannen nemen aan dat Mell een van de achtervolgsters is en dat ze komt om hen te doden. De grootste dreigt: 'Je zult mogelijk sterven als je een van ons doodt.'

'Ik doe jullie niets, ik kom in vrede. Ik zoek die oude man die bij jullie was. Hij is, schat ik, een week of zes.'

'Die is een stuk doorgevlogen. Wij zijn moe. We kunnen nergens meer heen. We kunnen zelf geen voedsel verzamelen. Jullie hebben gelijk, we zijn nietsnutten. We zijn nergens meer goed voor. We gaan niet verder en zullen hier sterven van de honger en kou. Dan hebben we ons toch opgeofferd voor Hymenoptera, zoals de wetten voorschrijven.'

Mell kijkt hem bedroefd aan. 'Die rotwetten van die Hymenoptera. Ik weet dat ze niet eerlijk zijn. Ik zou zoveel willen zeggen, maar ik wil die andere man vinden. Ik moet gaan.' Snel, om dit stille leed niet meer te hoeven zien, keert ze zich om en vliegt weg op zoek naar die knappe, wijze, oude man.

Een paar groepjes mannen verder, en voor haar gevoel een eeuwigheid vliegen, vindt ze hem. Hij zit alleen aan de voet van een reusachtige boom. Als hij niet zo heel erg naar de stad had geroken en niet zo'n opvallend gestreept pak aan had gehad, was ze het nietige figuurtje ver onder haar voorbijgevlogen. Pas als ze vlak bij hem is, kijkt hij op. Haar hart maakt een sprongetje. Ondanks zijn leeftijd is het een knapperd! Hij heeft een mooie doorleefde gelaatsuitdrukking, getekend door een soort ingehouden verdriet. Ook hij reageert zoals de andere mannen reageerden, afwerend, angstig dat ze hem alsnog doodt.

'Ik ben niet gekomen om u te vermoorden,' zegt Mell haastig. Gejaagd spreekt ze verder, bang dat hij weg zal vliegen: 'Wees niet bang. Daarstraks in de menigte riep u naar me: "Zeg het ze!". Ik ben u komen zoeken om te vragen wát ik tegen ze moet zeggen en waarom riep u dat naar mij?'

Mell ziet dat de man haar nu herkent, maar hij zegt ontwijkend: 'Ik was in doodsnood. Ik dacht dat ze me om zeep gingen helpen. Dan zeg je rare dingen.'

'Ik geloof u niet. U weet meer dan u loslaat. U bent anders.'

'Nee hoor, ik ben heel normaal. Als ik "anders" zou zijn geweest, hadden ze me al veel eerder vermoord. Regel tien van ...'

'Ja ja ja, die irritante stadswetten. Ik weet het,' valt Mell hem in de reden. 'U wilt het niet zeggen, want u vertrouwt me niet.'

'Vind je het gek. Ik vertrouw geen enkele vrouw meer, zolang ik leef,' stelt hij teleurgesteld vast.

'En hoelang is "zolang ik leef" nog voor u?' vraagt Mell cynisch, tot in het diepst van haar vrouwzijn beledigd.

Verbitterd lacht hij. 'Een dag? Een paar dagen? Ik ben hoogbejaard. Hoelang kan ik zonder eten? Ik kan zelf geen eten zoeken.'